

## Johan von Essen och Magnus Karlsson, professorer Ersta Bräcke Sköndal högskola: Kommer svenskarna hitta tillbaka till föreningarna?

25 mars, 2021

ETT ÅR MED PANDEMI  
- HUR HAR FRAMTIDEN ÄNDRATS?

**Pandemin innebar ett dramatiskt avbrott för föreningslivet i Sverige. Samtidigt ökar behovet av socialt inriktade organisationer. Kommer det starka medborgerliga engagemanget i Sverige kunna återgå till forna nivåer, och vill vi engagera oss i samma saker som tidigare? Professorerna Johan von Essen och Magnus Karlsson vid Ersta Sköndal Bräcke högskola målar upp fyra möjliga scenarier.**

Sedan 1992 har forskare vid Ersta Sköndal Bräcke högskola kunnat visa att långt mer än hälften av den vuxna befolkningen är verksam i någon form av medborgerligt engagemang, vilket är en stor omfattning i det svenska samhället. Än mer anmärkningsvärt är dock att engagemangets omfattning och struktur har varit påfallande stabilt sedan 1992.



*Magnus Karlsson och Johan von Essen.*

Stabiliteten har förklarats av civilsamhällets infrastruktur, alltså alla ideella föreningar som organiserar och rekryterar ideellt arbete för att bedriva verksamhet. Det medborgerliga engagemanget hålls uppe och stabiliseras genom att organisationerna engagerar medborgarna, följdriktigt arbetar omkring 50 procent av befolkningen ideellt kontinuerligt, de flesta en gång i veckan eller mindre.

När corona under våren 2020 klassades som en allmänfarlig pandemi tvingades civilsamhällets organisationer att avbryta stora delar av sin ordinarie verksamhet. Till exempel kunde idrottsföreningar inte bedriva barn- och ungdomsidrott och församlingar omorganiserade konfirmandundervisning och diakoni. Samtidigt försökte socialt inriktade organisationer lindra den ensamhet och utsatthet som följde i spåren av samhällets nedstängning.

## ”Socialt inriktade organisationer i det civila samhället kan få en tydligare roll i den svenska välfärden.”

Vi vet att individer och organisationer i det civila samhället har engagerat sig i nya verksamheter för att möta pandemin. Den har dock framför allt inneburit ett dramatiskt avbrott i det medborgerliga engagemanget i åtminstone två avseenden. Dels har pandemin medfört att många organisationer har fått minskat ekonomiskt stöd och dels, kanske viktigare, har organisationernas kontinuerliga arbete avbrutits och en stor del av det vardagliga engagemanget har pausats. Kommer det medborgerliga engagemanget att återta sin tidigare struktur eller kommer personer som tidigare varit engagerade tappa kontakten med sina organisationer? Att det civila samhällets verksamheter har minskat eller omorganiserats till följd av pandemin kan antas påverka det medborgerliga engagemangets omfattning och struktur post-corona. Hur en sådan utveckling kommer att se ut är svårt att slå fast, men vi kan urskilja några möjliga scenarier.

### *En mer digital samvaro?*

De nationella rekommendationerna kring social distansering har i stor utsträckning medfört att sociala sammankomster i det civila samhället har blivit digitala. Sådana möten upplevs av många som en social förlust men innebär samtidigt att människor slipper resa. Plötsligt är inte den geografiska platsen avgörande för om man kan vara med i en aktivitet och organisationers och individers kostnader minskar. Kanske förläggs en större del av alla de verksamheter som sker i civilsamhället till digitala kanaler framöver. I så fall kommer det medborgerliga engagemangets sociala dimension, att människor interagerar med andra och på så sätt bygger tillit och nätverk, att förändras och möjligen tunnas ut.

### *Bestående stödstrukturer?*

För en del organisationer som inte har uttalade sociala målsättningar men som företräder specifika grupper i samhället har pandemin inneburit att de har inriktat sin verksamhet mot vad vi kan kalla ”vi för oss”-organisationer. Så har till exempel PRO och Hyresgästföreningen skapat nätverk så att medlemmar har kunnat hjälpa varandra och organisationens anställda har inriktats mot att ge medlemmarna vardaglig hjälp. Kanske kommer pensionärsorganisationer och patientföreningar, men även idrottsföreningar och hyresgästföreningar, att bibehålla de nätverk och interna serviceinsatser som pandemin tvingat dem till, och därigenom struktureras på nya sätt.

### *Tyngre sociala åtaganden?*

Pandemin har inneburit att det så kallade parallellsamhället har blivit mer närvarande. Under många år har inkomstskillnaderna ökat i Sverige och de mest utsatta har i allt högre utsträckning hamnat utanför samhällsgemenskapen. I pandemin riskerar en större grupp människor att hamna i social utsatthet till följd av en försämrad samhällsekonomi, och de mest marginaliserade kan då komma att bli än mer osynliggjorda för de offentliga stödsystemen. Socialt inriktade organisationer i det civila samhället kan i en sådan utveckling få en tydligare roll i den svenska välfärden.

## Eller en återgång till det vanliga?

Tidigare dramatiska samhällsförändringar har sällan förändrat Sverige på de omfattande sätt som förväntats. Därför finns anledning att vara försiktig med att förutspå dramatiska och varaktiga skiften i det svenska civilsamhället till följd av Corona. Istället vill vi peka på att när stora delar av civilsamhällets infrastruktur har stängt eller omorganiserats, alltså när de organisatoriska och materiella förutsättningarna för medborgerligt engagemang pausas, är det inte säkert att det kommer att fortsätta som om inget har hänt. Kanske kommer människor att avsluta sina engagemang när det inte längre ingår i vardagen. Kanske kommer de nya engagemangsformer som pandemin tvingat fram att institutionaliseras. Kanske kommer vi att se hur det medborgerliga engagemangets anmärkningsvärda stabilitet fick sitt slut våren 2020.

*Johan von Essen är professor i livsåskådningsvetenskap vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Magnus Karlsson är professor med inriktning mot civilsamhälle vid samma högskola och dessutom chef för högskolans Centrum för civilsamhällesforskning.*